

TOM II

PROJEKT ARCHITEKTONICZNO-BUDOWLANY

PROJEKT BUDOWLANY WRAZ Z PROGRAMEM POSTĘPOWANIA KONSERWATORSKIEGO, REMONTU „BASZTY SKAZAŃCÓW”, NA TERENIE ZAMKU OGRODZIENIECKIEGO W PODZAMCZU.

OBIEKT: ZAMEK OGRODZIENIECKI w PODZAMCZU
Obiekt zabezpieczony w postaci trwałej ruiny

KATEGORIA OBIEKTU: Kategoria obiektu VIII

STADIUM: Projekt architektoniczno-budowlany (PAB)

ZAWARTOŚĆ DOKUMENTACJI: 1. Część opisowa projektu.
2. Część rysunkowa projektu.

INWESTOR: Gmina Ogrodzieniec
Plac Wolności 25
42-440 Ogrodzieniec

ADRES INWESTYCJI: Zamek Ogrodzieniecki w Podzamczu
ul. Zamkowa, 42-440 Podzamcze
Dz. nr ew. 1627/6, 1627/7 k.m. 8
Jedn. ewid. 241606_5 Ogrodzieniec
Obr. 0006 Podzamcze

JEDNOSTKA PROJEKTOWA:

FB Architektura Pracownia Projektowa Robert Filipek
42-400 Zawiercie, ul. Smuga 20, tel. 502 605 940.

ZESPÓŁ PROJEKTOWY :

Projektant
mgr inż. arch. Łukasz Prażuch
nr upr. 1/SLOKK/2012

Sprawdzający
mgr inż. arch. Maciej Krasodonski
nr upr. MPOIA/024/2009

Konstrukcja
inż. Tomasz Bober
nr upr. SLK/3234/POOK/10

Opracowanie
mgr inż. arch. Robert Filipek

Lipiec 2024 r.

siedziba 42-400 Zawiercie, ul. Smuga 20, tel. 502 605 940
e-mail fb_architektura@wp.pl
NIP 649 187 02 96, Regon 241200123

PROJEKT KOMPLEKSOWYCH PRAC KONSERWATORSKICH I BUDOWLANYCH NA ZAMKU OGRODZIENIECKIM W PODZAMCZU

ZAWARTOŚĆ OPRACOWANIA

I . OPIS TECHNICZNY DO PROJEKTU PRAC KONSERWATORSKICH I BUDOWLANYCH ZAMKU ORGODZIENIECKIEGO w PODZAMCZU.

1. DANE OGÓLNE

- 1.1. Przedmiot opracowania
- 1.2. Podstawa opracowania
- 1.3. Zakres opracowania

2. RYS HISTORYCZNY I OPIS OBIEKTU

- 2.1. Dzieje zamku
- 2.2. Sytuacja
- 2.3. Opis ruin zamkowych
- 2.4. Konserwacja zamku
- 2.5. Rozwarstwienie chronologiczne Zamku

3. PROJEKT KOMPLEKSOWYCH PRAC KONSERWATORSKICH I BUDOWLANYCH W OBRĘBIE OBIEKTU.

- 3.1 Cel i charakter prowadzonych prac.
- 3.2. Przyczyny zniszczeń
- 3.3. Zakres niezbędnych prac zabezpieczających
- 3.4. Podstawowe prace ujęte w dokumentacji
- 3.5. Ogólne wytyczne dotyczące realizacji prac
- 3.6. Obszary objęte programem konserwatorskim.
- 3.1. BASZTA SKAZAŃCÓW.

4. WNIOSKI I ZALECENIA KONSERWATORSKIE.

5. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE I SPIS WYKORZYSTANEJ LITERATURY.

6. INWENTARYZACJA FOTOGRAFICZNA.

7. DOKUMENTACJA RYSUNKOWA.

I. OPIS TECHNICZNY DO PROJEKTU PRAC KONSERWATORSKICH I BUDOWLANYCH

Projekt kompleksowych prac konserwatorskich i budowlanych dla korony i elewacji zewnętrznych „Baszty Skazańców” na terenie Zamku Ogrodzienieckiego w Podzamczu.

1. DANE OGÓLNE

1.1. Przedmiot opracowania

Przedmiotem opracowania jest projekt kompleksowych prac konserwatorskich i budowlanych korony i lica elewacji zewnętrznych „Baszty Skazańców” na terenie Zamku Ogrodzienieckiego w Podzamczu.

Zamek Ogrodzieniecki w Podzamczu wraz ze wzgórzem zamkowym wpisany jest do rejestru zabytków dawnego województwa katowickiego z mocy decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach z dnia 17.06.1967 r. nr rej. 771/67.

1.2. Podstawa opracowania

- Zlecenie Inwestora.
- Wstępne ustalenia zakresu i sugestie inwestora.
- Wizje w terenie odbyte w Lipcu 2024 r.
- Szczegółowa dokumentacja fotograficzna obiektu.
- Dokumentacja archiwalna (materiały źródłowe).
- Kwerenda archiwalna.

1.3. Zakres opracowania

Dokumentacja obejmuje swym zakresem obszary:

- Baszta „Skazańców”;

2. RYS HISTORYCZNY I OPIS OBIEKTU

2.1. Dzieje zamku.

Pierwszym obiektem w tym rejonie był prawdopodobnie zamek drewniany, przypuszczalnie spalony przez Tatarów w XIII w. Wydarzenie to miałyby potwierdzać fakt, iż w czasie prac konserwatorskich w latach 50 – tych XX w. na zamku znaleziono zwęglone drewniane belki.

Ostatnio jednak powszechnego uznania zdobywa teoria mówiąca, iż pierwotnym zamkiem ogrodzienieckim był gród na Górze Birów, którego upadek datuje się na pierwszą połowę XIV w. Jak stwierdziły badania archeologiczne, ów gród został zniszczony nagłym pożarem. Budowa gotyckiego zamku w obecnym miejscu, dokonana przez króla Polski Kazimierza Wielkiego (1333 – 1370) spowodowała zaniechanie budownictwa na Górze Birów.

Powstanie gotyckiego zamku należy bezspornie wiązać z inicjatywą budowlaną króla Kazimierza Wielkiego, która podyktowana była potrzebą wzniesienia łańcucha

granicznych zamków od strony Śląska, sokołowanego przez luksemburską dynastię królów Czech.

Z dokumentu wydanego w 1387 r. dowiadujemy się, że z nadania Kazimierza Wielkiego zamkiem w dożywotniej tenucie władał marszałek Królestwa Polskiego, Przedbór z Brzezia i że w tym okresie włożył znaczną sumę na jego utrzymanie.

W 1386 r. zamek w Ogrodzieńcu został nadany przez króla Władysława Jagiełłę (1385 – 1434) prawem dziedzicznym cześnikowi krakowskiemu i staroście lubelskiemu, Włodkowi z Charbinowic h. Sulima. Prawdopodobnie była to zasługa za jego udział w poselstwie z sierpnia 1385 r., w którym to wraz z Mikołajem Bogoryą kasztelanem zawichostkim i innymi dostojnikami wyprawiony został na Litwę do Krewa w sprawie zawarcia unii Polsko – Litewskiej.

Ród Włodków władał zamkiem i okolicznymi dobrami do 1470 r. jednak w tymże roku odstąpili go oni mieszczanom krakowskim Imbramowi i Piotrowi Salamonowiczom (Salomonom) z 8.000 florenów węgierskich w czystym złocie.

Od Salamonowiczów dobra ogrodzenieckie przeszły na własność Jana Feliksa Rzeszowskiego, proboszcza przemyskiego i kanonika krakowskiego z Przybyszówki. J. F. Rzeszowski był początkowo rycerzem, brał czynny udział w bitwie pod Warną (1444 r.), skąd wróciwszy porzucił zbroję i przybrał habit. Współwłaścicielami zamku i dóbr byli również bracia Jana: Andrzej i Stanisław.

W 1482 r. Rzeszowscy zamienili dobra ogrodzenieckie na wieś Zawiercie, za dopłatą 8. 000 florenów węgierskich, z Janem Pileckim, wojewodą generalnym ziem ruskich. Zamek stał się własnością Toporczyków, którzy przybrali nazwisko Pileccy. Był to potężny ród, znany już od 1018 r., ponadto spokrewniony z Jagiełłą. Po Janie Pileckim zamek otrzymał w 1501 r. jego syn Mikołaj.

Okolo 1522 r. zamek ogrodzeniecki staje się ponownie własnością Włodków. Ci jednak zadłużyli się u bankiera krakowskiego Jana Bonera w rezultacie czego w 1523 r. stał się on właścicielem zamku. Bonerowie byli rodem obcego pochodzenia. Miejsce ich pochodzenia jest jednak sporne. Kronikarz Marcin Bielski utrzymuje, że przybyli oni za panowania Kazimierza Jagiellończyka (1447 – 1492) z Niemiec. Była to słynąca z bogactw rodzina bankierska i kupiecka.

Po zakupieniu zamku, Jan Boner umiera w tym samym roku przekazując cały majątek bratankom, czyli synom Stanisława. Największą część majątku uzyskał bratanek Seweryn, który podjął się rozbudowy zamku.

Pierwotny gotycki zamek funkcjonujący w XIV i XV w. zajmował kulminację wzgórza. Być może od strony pn – zach. pozbawionej naturalnej osłony skał istniał wał ziemny lub mur. Wcześniejszą zabudowę drewnianą wewnętrzną zastąpiły w XV w. murowana wieża mieszkalna, posadowiona na wschodniej skale i mająca zapewne trzy kondygnacje, oraz wzniesione na południowej skale skrzydło mieszkalne. Wewnątrz zamku znajdował się murowany zbiornik na wodę. Wjazd na dziedziniec prowadził poprzez bramę ulokowaną w części południowo-wschodniej założenia, osadzoną w szczelinie między dwiema skałami.

Seweryn Boner przystępując do przebudowy zamku (1532 – 1547) rozebrał znaczną część owego założenia. Wzniósł skrzydło północne przy którym wykuto w skale studnię, powiększył skrzydło południowe wzmocnione wówczas dwiema wyniosłymi

wieżami. Trzecią wieżę zbudował w miejscu dawnego wjazdu. W niej umieszczono bramę poprzedzoną mostem zwodzonym z przeciwwagą (tzw. most wahadłowy lub zapadniowy), do którego prowadził dojazd wsparty na filarach.

Seweryn Boner umarł w 1538 r. czterej jego synowie zmarli wcześniej nie pozostawiając po sobie potomków. Pozostały syn, Stanisław Boner dokonał w latach 1550 – 1560 kolejnej rozbudowy zamku. Wzniósł on czwarte, zachodnie skrzydło zamku zamykające główny dziedziniec, oraz umocnienie zamku od południa poprzez postawienie wielkiego pięciokondygnacyjnego pawilonu na planie prostokąta, zwanego Kurzą Nogą. Na czwartej kondygnacji budowli znalazły się pomieszczenia białogłów, a nad nimi sala balowa i umywalnia. Zapewne również z tą przebudową należy łączyć wzniesienie przed południową basztą budowli obronnej zwanej beluardem, która likwidowała martwe pole ostrzału i ostaniała dojazd do zamku górnego.

Wobec rozległości założenia rezydencjonalno – obronnego, mającego swoje zaplecze gospodarcze również na podzamczu, dalsza rozbudowa zamku nie była konieczna.

Bonerowie zainwestowali bardzo dużo funduszy w przebudowę swej siedziby tak, by mogła konkurować ona z królewskim Wawelem. Niektórzy ponoć twierdzili, że przewyższał on go swą urodą i rozmachem. Bonerowie uczestniczący przy przebudowie Wawelu, postarali się zatem, by ich rodowa siedziba nie była gorsza. O jej przepychu świadczyć mogą opisy z zachowanych inwentarzy. Według opisu jednego z nich było tam „...niemało ksiąg znakomitych i z drogą oprawą, kupionych za nieboszczykowe pieniądze w cudzych krajach. Obrazów przodków i rozmaitych sztuk gwałt...”

W 1560 r. w wyniku śmierci Stanisława Bonera, zamek po raz kolejny zmienił właścicieli. Ponieważ Stanisław zmarł bezpotomnie, majątek po nim odziedziczyła jego siostra Zofia, będąca już wówczas żoną Jana Firleja.

Jan Firlej w 1561 r. rozpoczął kolejny etap rozbudowy zamku. Na najbardziej na południe wysuniętej skale powstał narożny bastion. Niewielkie otwory okienne w grubych murach potwierdzają obronny charakter budowli. Do 1576 r. w którym zakończono przebudowę zamku powstał jeszcze dziedziniec zwany rycerskim.

Jan Firlej był gorącym zwolennikiem arianizmu. Był dobrze wykształcony, toteż został sekretarzem króla Zygmunta Augusta (1548 – 1572). W dowód zasług zostało mu powierzone stanowisko marszałka koronnego. Kilka lat później otrzymał starostwo radomskie i kazimierowskie. Po śmierci króla Zygmunta Augusta był przeciwnikiem wyboru Henryka Walezy (1573 – 1574). Potem jednak zgodził się na jego wybór. Jan Firlej przyjaźnił się z przebywającym na królewskim dworze Janem Kochanowskim, który był również częstym gościem w Ogrodzie.

Po śmierci Jana zamek przypadł jego najstarszemu synowi, Mikołajowi, który też był doradcą królów i jednym z najwybitniejszych senatorów Rzeczypospolitej. Syn Mikołaja, Jan zmarł bezpotomnie, wobec czego zamek przeszedł w posiadanie jego stryjecznego brata Andrzeja, kasztelana lubelskiego, wsławnego w wojnie z Turcją pod Chocimiem.

Ostatniej rozbudowy zamku dokonał Andrzej w latach 1649 – 1655 wznosząc nad beluardem salę zwana „marmurową” z typowymi dla tego okresu barokowymi wykończeniami. Andrzej zmarł w 1664 r.

Podczas „Potopu” szwedzkiego (1655 – 1660) zamek został zdobyty przez Szwedów na początku 1656 r. Przez jakiś czas na zamku urzędowali Szwedzi ograbiając go i niszcząc w znacznym stopniu. Wkrótce jednak Szwedzi zostali przepędzeni przez kasztelana krakowskiego – Stanisława Warszyckiego.

Zamek przeszedł następnie w posiadanie Mikołaja Firleja, bratanka wspomnianego Andrzeja, który w 1669 r. sprzedał go Stanisławowi Warszyckiemu. Nowy dziedzic wyremontował zamek wznosząc ponadto mury obronne otaczające podzamcze, wraz z bramą i mostem zwodzonym oraz wzniesiono wewnątrz obwodu obronnego dodatkowo stajnie i wozownię. Były to ostatnie inwestycje na ogrodzienieckim zamku. Mimo odbudowy zamek już do swej świetności nigdy nie wrócił, coraz bardziej chyląc się ku upadkowi.

Stanisław Warszycki z Heleny księżnej na Wiśniowcu i Zbarażu miał syna imieniem Jan Kazimierz i dwie córki Annę i Teresę. Po bezpotomnej śmierci Jana Kazimierza, zamek odziedziczył mąż Anny Michał na Warszcach – Warszyckiego, obcego o tym samym nazwisku miecznika koronnego i wojewody sandomierskiego.

Michał umierając w 1697 r. pozostawił dwóch synów, z których jeden Jerzy zmarł bezpotomnie w 1733 r. Drugi, Stanisław miecznik koronny, ożenił się z Marianną z Zakroczyzna – Jordanówną, kasztelanową wojnicką. Miał z nią trzy córki: Teresę, Helenę i Barbarę. Barbara wyszła za hrabiego Kazimierza Męcińskiego herbu Poraj, wnosząc mu w posagu dobra ogrodzienieckie.

Po rychłej śmierci Barbary, Kazimierz ożenił się z wdową po Janie Kazimierzu Warszyckim, Donicelą z Wielkiego Chrzastowa – Wierzbowską. Dobra po nim odziedziczył ich syn Wojciech. Miał on dwóch synów – Adama i Walentego, oraz córkę Ewę. Dobra ogrodzienieckie otrzymał Adam.

Z powodu rozmaitych niepowodzeń oraz nieszczęść rodzinnych olbrzymi majątek począł szybko topnieć i rozpadać się tak, że właściciel popadł w długi. Ogrodzieniec przeszedł więc w posiadanie Tomasza Jaklińskiego, podsędka ziemi krakowskiej. Jakliński z kamienia zamkowego dokończył budowę kościoła w Ogrodzieńcu. Zadowolili się odnowieniem tylko jednej części zamku.

Po jego śmierci zamek przeszedł na własność jego siostry – Mieroszewskiej, która do 1810 r. zamieszkiwała środkową część zamku, a gdy zaszła obawa, że stropy zrujnowanego zamku się zawalą, przeniosła się do pobliskiego folwarku w Uroczysku Podzamieckim.

Syn Mieroszewskiej, August sprzedał zamek Ludwikowi Kozłowskiemu. Kozłowski rozpoczął rozbiórkę zamku, stawiając z pozyskanego materiału budynki folwarczne. Rozpoczęła się największa dewastacja ruin.

Dewastację zamku powstrzymał dopiero w 1906 r. przyrodnik i geograf Aleksander Janowski. Przebywając na zamku „wśród murów jednej z najwspanialszych kiedyś rezydencji renesansowej Europy”, wpadł on na pomysł utworzenia organizacji mającej za cel integrację Polaków z wszystkich trzech zaborów poprzez turystykę promującą zwiedzanie miejsc wspólnej historii i tradycji (stosowna tablica upamiętniająca ten fakt jest wmurowana w skałę koło bramy zamku). Tak powstało PTK (późniejsze PTTK), które ten cel spełniło, przy okazji ratując zamek od rozbiórki przez ówczesnego właściciela.

Pierwsze i kompleksowe prace konserwatorskie przeprowadzono dopiero w latach 1949 – 1951 i 1959 – 1975 przez PKZ w Krakowie. Doprowadziły one do zabezpieczenia zamku w postaci trwałej ruiny.

2.2. Sytuacja

Zamek Ogrodzieniec usytuowany jest wśród licznych ostańców skalnych zespołu skał wapiennych około dwóch kilometrów na wschód od Ogrodzieńca w miejscowości Podzamcze. Zamek znajduje się na północnym zboczu Wzgórza Zamkowego, najwyższego wzniesienia na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej, którego szczyt sięga 504 m n.p.m.

2.3. Opis ruin zamkowych.

„Pod względem architektonicznym jest to najbardziej interesująca budowla na całej Wyżynie Krakowsko- Wieluńskiej. Przy założeniu budowy nie trzymano się tu żadnego porządku geometrycznego, gdyż bez imienni budowniczowie musieli wykorzystać miejsce na skalach i wśród skal, co wówczas było podyktowane względami obronnymi, a współcześnie związane jest z pięknem krajobrazu.

Zamek otoczony był dwoma wałami obronnymi, tworzącymi warowne obwody, których resztki można oglądać jeszcze dziś. Prócz nich obronę Zamku stanowiły mury, otaczające wielki podwórzec zwany przedzamczem, dalej mury otaczające dziedziniec, czyli majdan zachodni wraz z basteją, oraz bastion południowy zwany kurzą łapą i najmłodszy mur kurtynowy.

Wjeżdżało się przez bramę w murze zachodnim, a wyjeżdżało przez bramę w murze południowym. Obecnie zachowały się zamurowane ślady w murze po wymienionych bramach. W zewnętrznej części baszty znajduje się półkolisty renesansowy portal, zbudowany ze sklepionych ciosów. Ponad nim jest wnęka po tablicy marmurowej z wyłobieniami i połączanymi literami, której treść zanotował nam w roku 1858 Roman Kubicki dziedzic Smolenia i autor "Opisu Trzech Zamków w okręgu Pileckim":

SEVERIN BONAR DE BALICZE
IN OGRODZINIECZ OYCOV KAME
NIECZ ZVPPARI BURGRABI ET
MAGN PROCURATOR CRAC BIE
CEN ZCHOVIEN RAPSTEN CA
PITAE A FUNDAMENTIS EREXIT

czyli w przekładzie:

Seweryn Bonar z Balic w Ogrodzieńcu Ojcowie,
Kamieńcu. Żupnik burgrabia i pełnomocnik,
wielkorządca krakowski, biecki, czchowski,
rabsztyński starosta z fundamentów wzniośl.

Obok tablicy znajdują się herby, z których lewy jeszcze dziś można odczytać, jest to podwójna Lilijka andegaweńska, a nad tarczami herbowymi widać głowy lwów. Wchodzi się na dziedziniec czworoboczny nieregularny zwany pańskim, ujęty w zabudowanie

dwupiętrowe, którego ściana od strony południowej osadzona została na dużej obmurowanej skale dźwigającej od strony dziedzińca gruzy schodów na pierwsze piętro, gdzie istniały krużganki prowadzące do oddzielnych komnat.

Od strony wschodniej widać stary gotycki portal ceglany, w czasie rozbudowy zamurowany. Ściany tu dawniej waliły się, sklepienia i wieże groziły upadkiem. Wykuta w skale studnia była zasypana.

Nad parterem wisały mocno porysowane sklepienia. Rozpoznać jeszcze można było ślady po salonach, pokojach i środku wystroju architektonicznego. Wszędzie było moc gruzu a zwłaszcza na dziedzińcu głównym.

W południowo - wschodniej stronie dziedzińca znajduje się najstarsza gotycka część zamku z trzema basztami, a w niej występujące ciemne pomieszczenie z gotyckim portalem i sklepieniami.

Część północno - zachodnia stanowiąca jedno skrzydło zamku oddzielona jest od części środkowej dziedzińcem głównym.

Między częścią południową (bastionem) stanowiącą drugie skrzydło zamku, a częścią środkową wciśnięty jest dziedziniec mały. Stary zamek zbudowany w XIV wieku w stylu włoskiego gotyku z elementami gotyku francuskiego. W okresie renesansu został rozbudowany na rezydencję pałacową. Dziedziniec główny zaczęto otaczać piętrowymi kolumnowymi krużgankami, lecz w trakcie budowy zaniechano jej wykończenia. Na dziedzińcu tym zbudowano także drewniane ganki i loggie. Baszty zwieńczono blankami i architravami, które częściowo przetrwały do chwili obecnej. Dobudowano również skrzydła aby zwiększyć obronność i powiększyć ilość pomieszczeń. Naprzeciwko bramy wjazdowej znajdują się pomieszczenia kuchenne oraz piwnice strzelnicze. Ponad nimi wznoszą się mury z otworami okiennymi, gdzie dawniej mieściła się jadalnia i najokazalsze komnaty. Obok kuchni są sklepione pomieszczenia ze studnią obecnie odgruzowaną - około 30 m. Kiedyś była ona znacznie głębsza. Projektuje się pogłębić ją do dawnego stanu ze względu na możliwość znalezisk archeologicznych. Dolną część północnej ściany stanowi lita skala, przy której widać resztki murów wyrównujących dziedziniec. Przy ścianie północnej są małe pomieszczenia zwane "sklepikami hajduckimi", które posiadały specjalne wentylacje i służyły jako magazyny. W części południowej wyżej wymienionego dziedzińca zaczynała się główna klatka schodowa, której resztki schodów wykutych w skale zachowały się do dziś. Łączyła ona wszystkie kondygnacje zamku. Na dziedzińcu znajduje się zbiornik na wodę istniejący tu od XIV wieku. Nieregularny układ ścian otaczający dziedziniec wewnętrzny daje mu swoisty wystrój. Do naszych czasów zachowały się cztery baszty. Dawniej było 5 baszt z tego z daleka widoczne są 3, czwarta z bliska, a piąta została zburzona. Pierwsza to opisana już wieża wschodnia z czołem strąconym w 1914 roku przez ostrzał artyleryjski.

Druga gotycka bojnica południowa z izdebką o sklepieniu kolebkowym, na której wyraźnie widać zwieńczenia blanków. Trzecia to renesansowa baszta zachodnia (kredensowa) ze schodami prowadzącymi na szczyt. Stąd roztacza się wspaniały widok. Na północy i zachodzie znajduje się miejscowość Podzamcze, dalej na zachód widać kościół i zabudowania miasta Ogrodzieniec. Na południowy zachód roztaczają się lasy sosnowe rosnące w szerokiej dolinie Czarnej Przemszy i Centurii. Wśród nich widnieją kopulaste wzgórza Góry Chełmskiej - rezerwat lasu naturalnego. Od strony południowej

widnieje wiele ostańców skalnych z "Grochowcem Wielkim" na czele. Na południowym-wschodzie na jednym z zadrzewionych wzgórz widoczny jest Zamek Smoleński. O czwartej baszcie północnej można spotkać tylko wzmianki w starej literaturze, np. Michał Poleski wspomina w niej w swym "Zamku Ogrodzienieckim".

"...Od strony północnej dochowało się podmurowanie kwadratowe na którego rogu wschodnim dokładnie się rysują ślady "zrujnowanej baszty", istniejącej jeszcze przed pierwszą wojną światową, również na akwareli artysty malarza Gumińskiego, widać zarysy wszystkich baszt. Dziś po dokonanej konserwacji nie ma tu żadnych śladów po niej..."

Piąta południowa baszta znajdująca się w bastionie nie posiada widocznych blanków na zewnątrz, gdyż zostały zniszczone. W czasie konserwacji zbudowano w niej kręte schody. W dolnych częściach kurzej łapy zachowały się jeszcze kazamaty (pomieszczenie dla żołdaków) leżące wzdłuż wąskiego korytarza, widać tu wiele otworów do dawnych dział zwanych śmigownice. Na najwyższym piętrze ślady po dawnej kaplicy zamkowej pod wezwaniem Trójcy Przenajświętszej, Wniebowstąpienia NMP, Św. Seweryna i innych świętych.

W lawaterzu widoczne są jeszcze gzymsy z motywami ząbków i prętów oplecionych wstęgą. Poszczególne piętra bastionu łączy kolistą klatka schodowa, a ze starego zamku przechodziło się tam przez otwór przebitą w skale.

Chronologicznie najmłodszą budowlą zespołu zamkowego jest mur kurtynowy. Przez jego powstanie straciły celowość strzelnice znajdujące się w bastionie o kierunku wschodnim i utworzył się dziedziniec mały -gospodarczy.

W ścianie kurtynowej zachowały się jeszcze otwory strzelnicze, do których prowadziły kryte dachem ganki, a po ich czopach belkowych są jeszcze widoczne ślady w murze. Całość zachowanych tu ruin wskazuje na monumentalność założenia historycznego zamku."

2.4. Konserwacja zamku

Zamek Ogrodzieniecki stanowi wspaniały pomnik naszych dziejów i kultury. Jest on wyrazem uznania dla licznych architektów, rzeźbiarzy, kamieniarzy, murarzy i wszystkich ludzi, którzy przez swój wysiłek wznieśli to dzieło. Nikt nie zna nazwisk budowniczych, którzy wznieśli pierwotny zamek z kamienia wapiennego nie obrabianego. Zbadano, że zaprawa użyta do budowy zawierała stare wapno z jajkami i padliną, wytwarzał się wówczas związek zwany kazeiną z węglanem wapnia CaCO_3 .

W latach 1949-51 nastąpiły pierwsze zabiegi konserwatorskie prowadzone przez PKZ w Krakowie zmierzające do zabezpieczenia murów. Zabezpieczono pęknięcia i nadwątlone mury. Rozważane były różne sposoby wyciągania murów od pełnej odbudowy poprzez częściową adaptację do konserwacji trwałej ruiny. Przyjęto ten ostatni z uzupełnieniem adaptacji turystycznej. Zwrócono uwagę na warstwy chronologiczne zamku przyjmując, że:

- Seweryn Bonar wznosił skrzydło zachodnie gdzie wykuto w skale 100 metrową studnię i ganki na wspornikach. W baszcie bramnej zbudował most z przeciwwagą, nadbudował trzy baszty.

- Po jego śmierci syn Stanisław prawdopodobnie skończył pracę rozpoczętą przez ojca. Zbudował bastion zwany „Kurzą Łapą” („Kurza Stopa”) i mur kurtynowy, ze skośnymi w dół skierowanymi strzelnicami. Zamek wówczas na najwyższym piętrze, a także w dole miał pomieszczenia gospodarcze i sale dla służby i dworu. W przyziemiu skrzydła zachodniego mieściła się kuchnia, w której zachował się relikwiarz pieca, obok pomieszczenia dla kucharzy oraz studnia. W przyziemiu ściany północnej był unikalny zespół chłodni grawitacyjnych. Rycerskie pomieszczenia znajdowały się na drugim piętrze.
- Andrzej Firlej wzniósł nad belardem salę marmurową i ozdobił wnętrze w stylu barokowym.
- Zamek częściowo zniszczony przez Szwedów, w roku 1669 nabył Stanisław Warszycki, który nadbudował zniszczone mury zamku i dziedzińców. Wzniósł stajnię z wozownią. Po zniszczeniach szwedzkich zamek pomimo konserwacji nie wrócił już do dawnej świetności. Coraz bardziej zamieniał się w ruinę.

Dalsze prace konserwatorskie przeprowadzono w latach 1959 do 1975. Prowadzili także badania archeologiczne: Jerzy Szydłowski, Małgorzata Wawra, Wanda Hrebenda, Włodzimierz Błaszczak, Ryszard Dukwicz, Teresa Falcerowa, Alicja Kurzatowska i od 1962 roku Andrzej Gruszecki.

Wykonano także pełną dokumentację rozwarstwień chronologicznych i prac konserwatorskich.

Wysokość ściany attyki jak podaje J.S. Jamroz w art. *"Folia Historiae Artium"* 7 XVIII 1982 r. "... do poziomu grzebienia wynosiła 3.5 m. Mur attykowy oparty był na gzymsie z simą i rozczłonkowany pilastrami, które odpowiadały słupkom dźwigającym kule w grzebieniu. Odstęp między pilastrami zależał od długości esownic t.j. 1.20 m.. Pola między pilastrami muru attykowego mogły być gładkie, ewentualnie wnękowate z zamknięciem prostym lub półkolistym. We fragmencie attyki przy baszcie kredensowej tkwi słabo widoczna strzelnica. Attykę posiadało skrzydło północno-zachodnie i południowe. Natomiast dla wysokiego muru i belardu przyjęto nakrycie dachami dwuspadowymi. Wszystkie te kompleksy budowlane były powiązane komunikacyjnie w całość...". Jamroz opisał wiele detali kamieniarskich. Na akwareli K. Stronczyńskiego widać fragment muru attykowego na zamku ogrodzienieckim nad zachowaną do dziś koroną murów na powierzchni, w którym można dopatrzeć wnękowania. Również zauważony przez Jamroza fragment muru przy baszcie zachodniej, podchodzący pod hurdycę (czyli ganek baszty) jest szczątkiem dawnej attyki.

Przebudowano basztę bramną, dziedziniec, skrzydła: wschodnie, północne i zachodnie oraz przyziemia skrzydła południowego. Dokonano analizy zaprawy wapiennej, sporządzono dokumentację rysunkową, fotograficzną, opisową i sprawozdawczą, przeprowadzono badania archeologiczne. Odbudowano mury, posadzki, sklepienia, otwory drzwiowe i okienne. Odkryto glify z cegły gotyckiej i fragmenty posadzki z niepolerowanych płytek ceramicznych. Zwrócono uwagę na miękkie zarysy starych murów, tworzących nieregularność pomieszczeń. Różnią się one od budowy prostych murów bonarowskich. Znalezione 168 ukrytych kul armatnich o niewielkim wymiarze. Wydobyto dużą ilość potrzaskanych kafli, fragmenty broni, okucia i monety. Przy skrzydle zachodnim wydobyto wiele szczątków organicznych takich jak kości zwierzęce, mierzwę

oraz spalone fragmenty belek. Przy dawnej czatowni w starej części zamku występowała warstwa węgla, a na niej glina i kawałki drewna, stąd dowód, że kiedyś palono tam ogniska. W latach 70-tych wykonano schody żelbetowe, założono płytki chodnikowe na dziedzińcu, w piwnicach i innych pomieszczeniach. W 1973 r. założono w piwnicach cegłę klinkierową utwardzając przejścia. Założono drzwi z prętów stalowych i przeprowadzono trasę turystyczną.

W latach 2013-2017 zostały przeprowadzone prace konserwatorskie i budowlane w dużej części obiektu. Gruntownej przebudowie i renowacji poddana została istniejąca trasa turystyczna.

2.5. Rozwarstwienie chronologiczne Zamku

Gródek drewniano-ziemny i zamek średniowieczny. Pierwsza połowa XVI wieku.

Jan Długosz wspomina w roku 1385 Włodka z Ogrodzieńca, podczaszego krakowskiego. W roku 1414 w układach z Krzyżakami bierze udział z ramienia Jagiełły Baltazar z Ogrodzieńca. W roku 1454 Bartosz Włodek z Ogrodzieńca wzięty jest przez Krzyżaków do niewoli pod Chojnicami. W roku 1470 Włodkowie sprzedają lub odstępują zamek wraz z przyległymi dobrami mieszczanom krakowskim Ibramowi i Piotrowi Salomonowiczom. Z początkiem XVI wieku właścicielem zamku staje się Jan Pilecki, wojewoda sandomierski, w roku 1508 dobra te wracają do Włodków.

W XIV wieku lub na początku XV wieku w miejscu obecnego dziedzińca zamkowego istniał prawdopodobnie drewniany gródek ulokowany wśród istniejących formacji skalnych otaczających go z trzech stron. Od strony północnej gródek był chroniony przez wysoki wał drewniano ziemny zamykający całość założenia.

Na skałach od strony wschodniej, równoległe z gródkiem drewnianym istniała drewniana czatownia służąca do obserwacji okolicy. Po pożarze w miejscu drewnianej czatowni wzniesiono mur oporowy, zewnętrzna krawędź skały, która była nieco wyższa tworzyła naturalne przedpiersie muru co stanowiło dodatkową osłonę, budowla datowana jest na XV wiek.

Relikty i pozostałości najwcześniejszych budowli są w chwili obecnej niewidoczne, zachowane w ziemi i we wnętrzu późniejszych murów.

Budowla na skale wschodniej. Koniec XV - początek XVI wieku.

Kolejną fazą rozwojową było wzniesienie na skale wschodniej jednotraktowej (mającej jeden ciąg pomieszczeń na osi) budowli o trzech pomieszczeniach i wysokości prawdopodobnie trzech kondygnacji. Budowla datowana jest na wiek XV – pierwszą ćwierć wieku XVI. Do dnia dzisiejszego zachowała się dolna kondygnacja tej budowli.

W podobnym czasie na skale południowej wzniesiono jednotraktowy budynek o czterech pomieszczeniach. Nie ustalono wysokości tego budynku.

W kolejnej fazie budynek ten powiększono poprzez wzniesienie nowego muru południowego z wieżą o wysokości co najmniej dwóch kondygnacji i z nieznaną formą obronną w rejonie obecnej baszty kredencerskiej. Wjazd na dziedziniec zamku został

zamknięty murem z bramą, na dziedzińcu wykonany został zbiornik na wodę z ciosów kamiennych uszczelnionych gliną. Na zamku nie było studni więc było to jedyne możliwe rozwiązanie.

Z zabudowy średniowiecznej skrzydła południowego najlepiej zachowana jest wieża południowa (dwie dolne kondygnacje), poza tym widoczne są fragmenty murów i sklepień skrzydła oraz bramy.

Datowanie grodu oparto na analizie stratygrafii i materiału archeologicznego pochodzącego z badań prowadzonych w latach 1964-1971 przez prof. dr hab. inż. arch. Andrzeja Gruszeckiego. Datowanie murów opiera się na materiałach archeologicznych i analizie: wątku muru (znaczna domieszka skalniaka i gruba cegła średniowieczna), ukształtowania muru (miękką linią ścian w odróżnieniu od zgeometryzowanych murów nowożytnych), ukształtowania pomieszczeń, rozwarstwień z późniejszymi murami bonerowskimi.

Pierwsza faza rozbudowy wczesno-renesansowej około roku 1530-1545. Seweryn Boner, Kasztelan Biecki.

W roku 1523 dobra wraz z zamkiem przechodzą w posiadanie Bonerów, patrycjusza i bankierów krakowskich. Nabywa je Jan Boner, żupnik i burgrabia krakowski, umiera w tym samym roku i zamek dziedziczy jego bratanek Seweryn Boner, kasztelan biecki, który rozbudowuje ten obiekt w latach około 1530-1545.

Seweryn Boner wznosi skrzydło północne o wysokości czterech kondygnacji. W skrzydle tym wykuto w skale głęboką na około 100 m studnię. Zaczęto też wznosić przy skrzydle północnym krużganki. Zaniechano ich jednak i zrealizowano ganki wsparte na wspornikach.

Seweryn powiększa skrzydło południowe, przesuając zewnętrzne mury na krawędź skały. Skrzydło po tej rozbudowie miało wysokość trzech kondygnacji. Wznosi basztę kredencerską i nadbudowuje dwie kondygnacje baszty południowej. W miejscu bramy buduje basztę bramną z mostem zwodzonym, fosą i dojazdem na arkadach. Budowle te są zachowane dość dobrze bez partii wieńczących, dachów i stropów.

Podstawą datowania dla tej fazy rozwojowej była analiza stratygrafii i materiału archeologicznego dla partii zagłębionych poniżej poziomu terenu. Dla wszystkich murów analiza wątku kamiennego i ceglanego oraz ukształtowania murów. Podstawą jest analiza detalu gotycko-renesansowego i rozwarstwień w wyniku której wydziela się wyraźnie faza wczesno-renesansowa, odcinając się mniej ostro od faz późniejszych.

Druga faza rozbudowy wczesnorenesansowej około roku 1550-1560. Stanisław Boner, Starosta Biecki.

Po śmierci Seweryna Bonera w roku 1549, Ogrodzieniec dziedziczy jego syn Stanisław, starosta biecki, który umiera w roku 1560.

Stanisław Boner, kontynuując dzieło ojca, prowadzi dalszą rozbudowę zamku. Zamyka on główny dziedziniec, wznosząc dwukondygnacyjne skrzydło zachodnie. Kończy też oprawę tego dziedzińca, zakładając cztery układy zewnętrznych schodów w przyziemiu

zaś przy trzech skrzydłach wznosi jednokondygnacyjne budowle gospodarcze z chłodnią. Wprowadza pewne zmiany w skrzydle północnym, zwiększając liczbę okien i nadbudowując elewację od zachodu. Wreszcie rozbudowuje znacznie zamek od południa, wznosząc kurzą stopę, beluard i południowy mur obronny ze skośnymi strzelnicami.

Na przedzamczu Stanisław Boner wzmacnia mury dojazdu do baszty bramnej zamku i wznosi na tym dojeździe obszerną fosę kwadratową z mostem zwodzonym. Buduje południowy mur osłaniający przedzamcze i wznosi zabudowania gospodarcze browaru i gorzelni. Prawdopodobnie on również zakłada umocnienia zachodnie.

Podstawą datowania dla tej fazy rozwojowej zamku są badania archeologiczne, a przede wszystkim badania architektoniczne prowadzone w latach 1964-1971 przez prof. dr hab. inż. arch. Andrzeja Gruszeckiego. Bardzo ważna była analiza rozwarstwień i detalu gotycko-renesansowego, który w późniejszym okresie w obiekcie tej klasy już nie mógł występować.

Stwierdzono między innymi czytelne rozwarstwienia skrzydła zachodniego ze skrzydłami północnym i południowym. Dostawienie ich do zbrudzonego lica sąsiednich skrzydeł, z wykutymi gniazdami na strzypia. Pomocna była również analiza formalna nowych elementów. Rozwarstwienia potwierdzają: nieznacznie zróżnicowany wątek kamienny i niezbyt ostro wydzielone grupy cegły. Ponieważ na przedzamczu brak było podstawowego datowania detalu architektonicznego, chronologia jego budowli nie jest tak pewna jak na zamku.

Przebudowa barokowa 1649-1655, Andrzej Firlej, Kasztelan Lubelski.

Po śmierci Stanisława Bonera zamek dziedziczy jego przyrodni brat Seweryn Boner, późniejszy kasztelan krakowski. W roku 1570 Seweryn odstępuje dobrą matce Jadwidze Kościeleckiej, po roku zaś 1590 zamek przechodzi w ręce Firlejów.

Pierwszy z nich to Mikołaj Firlej, wojewoda krakowski, który wchodzi w posiadanie zamku przez małżeństwo z Zofią Bonerówną. Mikołaj umiera w roku 1600 i w imieniu jego nieletnich synów opiekuje się Ogródzieńcem biskup Henryk Firlej, późniejszy prymas polski. W roku 1615 obejmuje te dobra Mikołaj Firlej, późniejszy wojewoda sandomierski, umiera w roku 1636 i Ogródzieniec dziedziczy jego syn Zbigniew Firlej, starosta lubelski, który umiera w roku 1649. Zamek przejmuje jego brat Andrzej Firlej, kasztelan lubelski, działający w Ogródzieńcu do roku 1661.

Po wielkiej rozbudowie bonerowskiej zamek był prawdopodobnie w dobrym stanie, był zbyt obszerny dla często zmieniających się i niezbyt z nim związanych właścicieli, którzy najczęściej rezydowali w innych dobrach. Brak jest dla tego okresu śladów działalności budowlanej. Dopiero Andrzej Firlej sprowadza tu w roku 1663 świeżo poślubioną żonę Zofię Petronełę Tarnowską i zamek na krótko staje się znowu świetną rezydencją. Andrzej Firlej wznosi na beluardzie salę marmurową i ozdabia wnętrza w duchu epoki. Zatrudnia tu malarza Jana Tricjusza, który maluje liczne obrazy.

Podstawą datowania dla tej fazy jest inwentarz z roku 1665 wyraźnie, który wskazuje nową salę na beluardzie. Działalność Andrzeja Firleja potwierdza barokowy detal z marmuru i odrębna grupa cegły.

Prace prowadzone w latach 1669-1680 przez Stanisława Warszyckiego, Kasztelana Krakowskiego.

Po śmierci Andrzeja Firleja zamek zatrzymuje w dożywocie jego żona Zofia Petronela. W roku 1664 procesuje się z nią o te dobra Mikołaj Andrzej Firlej i sprzedaje je w roku 1669 Stanisławowi Warszyckiemu, kasztelanowi krakowskiemu, który umiera w roku 1680.

Zamek częściowo niszczą Szwedzi w roku 1655, dziesięć lat później zniszczenia te jeszcze nie zostały usunięte. Stanisław Warszycki przeprowadza prace zabezpieczające nadmurowując częściowo zniszczone przez Szwedów: mur południowy z gankiem obronnym przy zamkowym dziedzińcu gospodarczym i mur południowy przedzamcza. Wznosi lub gruntownie remontuje sklepione pomieszczenie w dolnej kondygnacji skrzydła południowego. Na głównym dziedzińcu przebudowuje zejście do piwnic w skrzydle północnym i wznosi trudną do ustalenia dobudowę do skrzydła północnego i częściowo wschodniego.

Występują ślady działalności Warszyckiego w gorzelni (nowe posadzki), on też zapewne wznosi w dolnej partii przedzamcza stajnię z wozownią i odcina przedzamcze od folwarku potężnym, łamanym kleszczowo murem obronnym z bramą i mostem zwodzonym. Wiodąca od dolnej bramy droga do zamku jest również związana z osobą Stanisława Warszyckiego. W górnych partiach występuje pod nią wcześniejsza droga bonerowska. „Męczarnia” też zapewne została założona przez Warszyckiego. Trudno jest stwierdzić w jakim stopniu Warszycki usunął zniszczenia wojenne, ale nie rezydując w tym zamku mógł nie podjąć odpowiednich działań zmierzających do całkowitych zabezpieczeń zamku.

Podstawą datowania dla tej fazy jest porównanie inwentarzy z lat 1665 i 1669, odrębna grupa cegły (niestety mało czytelnie zachowanej dla zabudowy dolnej partii przedzamcza), analiza formalna i badania archeologiczne.

Stopniowy upadek i ruina zamku, XVIII-XIX wiek.

W roku 1680 zamek dziedziczy syn Stanisława Warszyckiego Jan Kazimierz, po nim właścicielami są: Michał Warszycki wojewoda sandomierski, Kazimierz Mąciński, Wojciech i Adam Mącińscy, w roku 1784 występuje Tomasz Jakliński, podsędek krakowski, w roku 1810 jego siostra Mieroszewska. W XIX wieku występują Ludwik Kozłowski i miejscowy właściciel Wołczyński.

Zamek po zniszczeniach wojennych w roku 1655 już nie wrócił do dawnej świetności. Po krótkim okresie działalności Stanisława Warszyckiego podupada coraz bardziej i stopniowo zamienia się w ruinę. W drugiej połowie XVIII wieku Tomasz Jakliński odnawia kościół w Ogrodzieńcu używając kamienia z zamku. W roku 1810 Mieroszewska zamieszkuje jeszcze w środkowej części zamku, później jest już on całkowitą ruiną, co widać na ikonografii z XIX wieku. W roku 1914 zamek ostrzeliwuje artyleria.

Prace zabezpieczające, pierwsza połowa XX wieku.

Według przekazów miejscowej ludności prowadzono prace zabezpieczające na baszcie kredencerskiej gdzie było wojskowe stanowisko obserwacyjne w okresie międzywojennym. W roku 1950 i w roku 1962 prowadzono niewielkie prace zabezpieczające w baszcie bramnej w skrzydle północnym i przy murach przedzamcza. Usunięto również część gruzu z głównego dziedzińca. Prace powojenne były przerywane ze względu na niewłaściwy ich charakter.

Prace konserwatorskie 1964-1973

W okresie tym przeprowadzono pełne badania zamku i przedzamcza z pracami konserwatorskimi polegającymi na odgruzowaniu obiektu do poziomów pierwotnych (zamku i pewnych partii przedzamcza) oraz konserwacji murów z niewielką restauracją fragmentów przy założeniu adaptacji z wyposażeniem dla ruchu turystycznego. Obiekt doprowadzono do stanu zagospodarowanej trwałej ruiny, opracowanej zgodnie z zasadami angielskimi, zmodyfikowanymi do polskich warunków przez prof. dr hab. inż. arch. Andrzeja Gruszeckiego.

Prace konserwatorskie i adaptacyjne XXI w.

Prace konserwatorskie objęły głównie obszary zamku na trasie istniejącej i nowoprojektowanej trasy turystycznej. Działania prowadzono w rejonie „Dziedzińca Pańskiego”, fragmentów skrzydła północnego, skrzydła zachodniego, w tym pomieszczenia biblioteki, górnych kondygnacji kurzej stopy, fragmentów skrzydła południowego przyległego do dziedzińca, pomieszczenia skarbcza i prochowni. Wymienione zostały dachy gontowe nad pomieszczeniami sklepików na dziedzińcu (segment B i C), wymieniona została posadzka z płyt betonowych w większości trasy turystycznej.

Rosnący co roku ruch turystyczny w obiekcie, który w roku 2016 wynosił już ok. 180 000 odwiedzających w miesiącach od maja do września, wymusił na Zarządcy obiektu wprowadzenie nowych elementów trasy turystycznej. Głównym celem takiego działania było ukierunkowanie ruchu turystycznego bez konieczności krzyżowania trasy, chcąc do minimum zmniejszyć ewentualne kolizje grup wycieczkowych. Powstały nowe schody i podesty komunikacyjne, drewniana konstrukcja tarasów na murze kurtynowym, udostępnione zostały dla zwiedzających nowe obszary takie jak taras nad pomieszczeniem studni, skarbiec i prochownia.

Informacja o materiałach źródłowych

Wykaz właścicieli dla całego opracowania oparty jest na następujących pracach: J. Ptaśnik, Bonerowie, „Rocznik krakowski”, tom VII, 1905 r; A. Basista, Zamek w Ogródzieńcu, 1958, maszynopis w zbiorach Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach; A. Kurzątkowska, Zamek w Ogródzieńcu, A. Firlejowie, 1969, maszynopis w zbiorach Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach.

Stratygrafia oparta jest na opracowaniu: Rozwarstwienie chronologiczne Zamku w Ogródzieńcu opracowane w Instytucie Podstaw Rozwoju Architektury Politechniki Warszawskiej przez doc. dr Andrzeja Gruszeckiego, 1973 r. maszynopis w archiwum Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach.

3. PROJEKT PRAC KONSERWATORSKICH I BUDOWLANYCH Zamku Ogrodzienieckiego w Podzamczu

3.1 Cel i charakter prowadzonych prac.

W wyniku przeprowadzonych w latach 1959 do 1975 r. prac konserwatorskich zahamowano w znacznym stopniu degradację murów zamkowych. Obecnie prowadzone prace konserwatorskie realizowane są etapowo, docelowo mają objąć cały obiekt.

Powodem podjęcia prac rozpoznawczych stanu zachowania murów zamkowych i opracowania programu remontu są duże uszkodzenia struktury wątku murowego i kamienia głównie w koronach i licach muru oraz niezabezpieczonych otworach okiennych i krawędziach murów. Zamek Ogrodzieniecki został zabezpieczony i funkcjonuje jako „trwała ruina”, nie posiada zadaszeń, ściany i stropy budynku są szczególnie narażone na otaczające warunki atmosferyczne. Obecnie największym zagrożeniem są ubytki lica i spoin, nieszczelności koron i sklepień. Przedłożona dokumentacja przedstawia zakres niezbędnych prac zmierzających do likwidacji uszkodzeń poszczególnych elementów, na które negatywne skutki wywarły brak bieżących remontów, czas i środowisko naturalne.

Wszystkie prace związane z remontem i zabezpieczeniem murów mają charakter zachowawczy i odtworzeniowy, nie przewiduje się zmian w wyglądzie zamku a jedynie naprawę istniejących murów co ilustruje przedstawiony poniżej program postępowania konserwatorskiego. **Przedstawiony zakres dotyczący remontu murów nie ingeruje znacząco w istniejącą sylwetę ruin zamku Ogrodzienieckiego w Podzamczu.**

3.2 Przyczyny zniszczeń

Obiekty budowlane w miarę upływu czasu ulegają procesom destrukcyjnym, których przebieg jest zróżnicowany, zależy od właściwości fizykochemicznych materiałów użytych do ich wzniesienia jak też wieku budynku oraz warunków otoczenia i technologii wykonania.

Zjawisko starzenia się materiałów budowlanych zarówno pochodzenia naturalnego jak i wytworzonych przemysłowo na potrzeby budownictwa następuje ciągle pod wpływem długotrwałego oddziaływania otaczającego środowiska. Wpływ na elementy budowli wywierają głównie czynniki fizyczne w związku z działaniem zjawisk klimatycznych zmiany temperatury zależne od pory roku, wilgotność powietrza, nasłonecznienie w okresie letnim, nasilenie opadów atmosferycznych. Są to czynniki naturalne stale występujące w środowisku.

W okresie gwałtownej industrializacji pojawiły się kolejne czynniki niszczące chemicznie materiały budowlane. Należą do nich bezwodniki kwasowe wprowadzane do powietrza atmosferycznego przez przemysł, które w połączeniu z opadami i mgłą tworzą roztwory kwaśne niszczące materiały mineralne stosowane w budownictwie. W wyniku tych reakcji powstaje szereg soli, które z wodami opadowymi (lub podciąganymi kapilarnie z podłoża) wnikają w strukturę materiałów budowlanych. Sole krystalizujące w porach materiałów kamiennych lub ceramicznych, szczególnie w warstwach przypowierzchniowych elementów budowlanych (strefa odparowania), zmieniają swoją objętość w zależności od stopnia hydratacji. Proces ten przebiega ze znacznym wzrostem objętości soli, co powoduje powstanie ciśnienia hydratacyjnego, niszczącego

powierzchniową strukturę materiałów. Krystalizujące sole oprócz zniszczeń mechanicznych tworzą wykwity krystaliczne na powierzchni materiałów porowatych, które kumulują wodę, co sprzyja utrzymywaniu zawilgocenia i rozwojowi mikroflory. Przy obecności w powietrzu zanieczyszczeń pyłowych typu sadza, pyły przemysłowe, na materiałach budowlanych powstają nawarstwienia najczęściej barwy ciemnej, silnie zespolone z podłożem o znacznej nieraz grubości.

Wszystkie wymienione czynniki wywarły negatywny wpływ na elementy kamienne i ceglane, powodując ich destrukcję.

Destrukcja zaprawy w spoinach elementów kamiennych (i murowanych) nastąpiła szybciej przyczyniając się do zatrzymywania wody opadowej wnikażącej w spoiny szczególnie w spoiny poziome, gdzie woda utrzymuje się dłużej. W okresie zimowym w zmiennym cyklu temperatur dodatnich i ujemnych zamarzająca w szczelinach woda powoduje rozsadzanie przylegających do niej warstw kamienia, które pękają i w rezultacie odpadają, zaś sama spoina podlega dalszej przyspieszonej destrukcji.

3.3 Zakres niezbędnych prac zabezpieczających

Ruiny zamku Ogrodzienieckiego w Podzamczu pomimo cyklicznie prowadzonych prac remontowych, które rozpoczęły się 2013 r., nadal w niektórych partiach znajdują się w średnim stanie technicznym. Widoczne są także elementy budynku wykazujące nadmierne zużycie, które w najbliższym czasie może doprowadzić do poważnej awarii budowlanej co skutkować może wyłączeniem obiektu z użytkowania.

Utrwalenie i pełne zabezpieczenie ruin przed dalszym niszczącym oddziaływaniem środowiska zewnętrznego wymaga przeprowadzenia zakrojonych na większą skalę prac budowlanych i konserwatorskich. W niniejszym opracowaniu, zgodnie z jego założonym celem jakim jest likwidacja największych uszkodzeń i zagrożeń oraz pełna konserwacja ruin, podaje się zakres niezbędnych prac konserwatorskich i zabezpieczających.

3.4. Podstawowe prace ujęte w dokumentacji :

- Oczyszczenie murów z roślinności, wykonanie dezynfekcji bezsolnym preparatem biobójczym.
- Przemurowanie najbardziej zniszczonych znajdujących się w stanie destrukcji nieodwracalnej partii murów, sklepień i nadproży okiennych.
- Przemurowanie i izolacja górnej warstwy korony murów i sklepień.
- Uzupełnienie nadproży w poszczególnych otworach okiennych.
- Wzmocnienie wybranych elementów kamiennych.
- Uzupełnienie ubytków lica.
- Naprawa siatki spoin.
- Renowacja pozostałości kamieniarki okiennej i drzwiowej.
- Zabezpieczenie korony i lica muru preparatem hydrofobowym.
- Uzupełnienie kamieniarki okiennej i drzwiowej.

3.5. Ogólne wytyczne dotyczące realizacji prac:

W obrębie całego założenia na wszystkich poziomach, mury zostały wykonane z łamanego kamienia wapiennego miejscowego pochodzenia. Mur jest licowany obustronnie z widocznym poziomowaniem wątku co ok. 1,20-1,50 m. Wnętrze muru na szerszych odcinkach i u podstawy wypełnione jest rumoszem skalnym i okruchami kamiennymi na zaprawie wapiennej wzniesione w technice muru warstwowego „opus emplectum”. Mury posadowione są częściowo na litej skale. Widoczne są przemurowania i fragmenty murów uzupełnianych podczas prac konserwatorskich w latach 1959 do 1975 r., fragmenty te uczynione są pasem blachy cynkowej wprowadzonej w spoinę oddzielającą autentyczną substancję od współczesnych uzupełnień.

- Mury wykonane są z kamienia wapiennego, układane z warstwami wyrównawczymi co ok. 1,20 – 1,50 m. Należy zwracać uwagę na przebieg tych warstw i ich odtworzenie przy przemurowaniu dużych partii lica przez które przebiegają linie warstw wyrównawczych.
- W miejscach uzupełnień murów należy stosować kamienie identyczne jak w oryginalnym murze. Najlepiej nadaje się do tego sezonowany lub rozbiórkowy kamień wapienny pochodzący z okolicznych budynków lub miejscowych kamionek. Szczególną uwagę należy zwrócić na kolor kamienia wapiennego, nie wprowadzać kamienia o odcieniu żółtym.
- **Szczególną uwagę należy zwracać na wszelkie istniejące profile, uskoki murów pozostałości ścian, łączeń ścian, wpusty po belkach, wnęki, pozostałości elementów kamieniarskich, zarysy nadproży okiennych i drzwiowych oraz na zmieniające się na pewnych odcinkach wielkości elementów kamiennych. Prace w tych miejscach należy prowadzić ze szczególną dbałością nie dopuszczając do naruszenia lub zatarcia tych elementów.**
- Przemurowania i fragmenty murów uzupełnianych podczas prac konserwatorskich w latach 1959 do 1975 r. uczynione są pasem blachy cynkowej wprowadzonej w spoinę oddzielającą autentyczną substancję od współczesnych uzupełnień. Prace w miarę możliwości należy prowadzić w sposób, który nie naruszy istniejącego pasa blachy. W przypadku kiedy zajdzie konieczność ingerencji należy przy spoinowaniu odtworzyć przebieg pasa blachy, w takich przypadkach konieczne jest wykonanie dokumentacji fotograficznej, na podstawie której możliwe będzie ścisłe odtworzenie oznaczenia. Wszelkie nowe nadmurowania i uzupełnienia murów oznaczyć należy analogicznie jak podczas poprzednio prowadzonych prac remontowych.
- Aby zapewnić podobne do murów pierwotnych cechy sprężystości i wytrzymałości należy stosować zaprawy o klasie M1 wg obecnej normy dotyczącej zapraw wapienno-cementowych.
- Korony murów należy kształtować swobodnie, po założeniu warstwy hydroizolacyjnej wykańczając warstwą kamienia imitującego miękką krawędź muru.
- **Korony murów należy profilować z niewielkim spadkiem na zewnątrz w sposób umożliwiający całkowity odpływ wód opadowych. Nie można dopuścić do tworzenia się miejsc gdzie woda będzie się utrzymywać przez dłuższy czas. Po uzupełnieniu korony i spoinowaniu należy dokładnie skontrolować profilowanie spadków korony. Prostym testem jest polewanie wodą poszczególnych odcinków muru i obserwacja wypływającej wody.**

- Całą powierzchnię poddaną renowacji należy zabezpieczyć preparatem hydrofobowym, który ograniczy wnikanie wody deszczowej i rozbryzgowej wraz z rozpuszczonymi w niej szkodliwymi substancjami, nie hamując przy tym dyfuzji pary wodnej czyli tzw. „oddychania materiału”. Preparat ograniczy ponadto skłonność do zabrudzeń i pośrednio zwiększy odporność na szkody mrozowe i atak mikroflory.

3.6. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I BUDOWLANYCH.

3.1. BASZTA SKAZAŃCÓW.

Główne punkty z zakresu prac:

1. Uzupełnienie i przemurowanie ubytków lica muru. Naprawa siatki spoin.
2. Naprawa korony baszty, występów i odsadzek.
3. Naprawa nadproży okiennych.
4. Konserwacja istniejącej kamieniarki okiennej, konserwacja i odtworzenie kamiennych wsporników, otworów strzelniczych, kamiennego portalu wejściowego.
5. Naprawa ceglanych łęków zwieńczenia baszty.
6. Konserwacja ślusarki drzwiowej.

3.2. Uzupełnienie i przemurowanie ubytków lica muru. Naprawa siatki spoin. Hydrofobizacja.

Program prac:

- Rozebranie metodą ręczną luźnych elementów muru.
- Oczyszczenie miękkimi szczotkami stalowymi pozostałości sytkiej zaprawy, ziemi i piasku.
- Uzupełnienie muru z sezonowanego lub rozbiórkowego kamienia wapiennego lub kamionek. Należy zwrócić uwagę na dobre scalenie kolorystyczne kamienia wapiennego tak aby kolorystyką nie odbiegał zasadniczo od istniejącego lica. Należy unikać wykonywania szerokich spoin stosując odpowiedni dobór bloków kamiennych. Do murowania (poza licem muru), można użyć tradycyjnej zaprawy cementowo-wapiennej na bazie białego, niskoalkalicznego cementu, z dodatkiem napowietrzającej i hydrofobizującej domieszki do zapraw. Można zastosować tradycyjną zaprawę cementowo-wapienną klasy M1-M5 wg obecnej normy dotyczącej zapraw wapienno-cementowych.
- Naprawa siatki spoin. Ubytki i miejsca po zużytych spoinach po oczyszczeniu wypełnić trasowo-wapienno-cementową zaprawą spoinową. Do wstępnego uzupełniania ubytków głębokich, można użyć tradycyjnej miękkiej zaprawy cementowo-wapiennej z dodatkiem napowietrzającej i hydrofobizującej domieszki do zapraw. Szerokie spoiny należy wypełniać drobnym materiałem kamiennym.
- Po zakończeniu spoinowania należy wykonać powierzchniową hydrofobizację całości bezbarwnym hydrofobizującym impregnatem na bazie silanów/siloksanów dedykowaną do wapienia.

3.3. Naprawa korony, występów, odsadzek i krawędzi muru.

Program prac:

- Rozebranie metodą ręczną luźnych elementów i zdjęcie jednej warstwy muru.
- Usunięcie roślin porastających mur wraz z systemem korzeniowym.
- Oczyszczenie miękkimi szczotkami stalowymi pozostałości sytkiej zaprawy, ziemi i piasku.

- Miejsca porażone mikrobiologicznie i porośnięte wcześniej roślinnością zdezynfekować bakterio-glono-grzybo bójczym środkiem kompozytowym (bezsolnym) do usuwania glonów i porostów z podłoży ceramicznych i kamiennych.
- Przemurowanie i uzupełnienie korony muru z wykorzystaniem kamienia pozostałego z rozbiórki korony muru lub z sezonowanego kamienia wapiennego. Należy zwrócić uwagę na dobre scalenie kolorystyczne kamienia wapiennego tak aby kolorystyką nie odbiegał zasadniczo od istniejącego lica i korony. Należy używać kamienia miejscowego wydobywanego z pobliskich kamionek. Przemurowanie korony i uskoków należy wykonać przy użyciu mineralnej zaprawy uszczelniającej.
- Wykonanie wodoszczelnej przepony. Do wykonania przepony należy użyć dwuskładnikowej uelastycznionej szlamowej zaprawy uszczelniającej. Grubość warstwy po wyschnięciu powinna wynosić ok 3-5 mm.
- Górną warstwę muru należy wymurować z kamienia wapiennego przykrywając warstwę zaprawy/przepony wodoszczelnej i uzyskując tym samym miękki kształt.
- Naprawa siatki spoin. Ubytki i miejsca po zużytych spoinach po oczyszczeniu wypełnić trasowo-wapienno-cementową zaprawą spoinową. Do wstępnego uzupełniania ubytków głębokich, można użyć tradycyjnej miękkiej zaprawy cementowo-wapiennej z dodatkiem napowietrzającej i hydrofobizującej domieszki do zapraw. Szerokie spoiny należy wypełniać drobnym materiałem kamiennym.
- Po zakończeniu spoinowania należy wykonać powierzchniową hydrofobizację całości bezbarwnym hydrofobizującym impregnatem na bazie silanów/siloksanów dedykowaną do wapienia.

3.4. Otwory okienne. Remont nadproży.

Program prac:

- Podstemplowanie otworów okiennych, wykonanie drewnianych krążyn dopasowanych do śladów po nadprożach.
- Rozebranie metodą ręczną luźnych elementów muru wokół otworów okiennych.
- Oczyszczenie miękkimi szczotkami stalowymi pozostałości sytkiej zaprawy.
- Uzupełnienie ceglanych nadproży z dobraniem pierwotnego budulca z odzysku lub zlecenie wykonania nowych wg oryginalnego wzoru. Ubytki w istniejącej cegle można uzupełniać zaprawami do reprofilacji ceramiki i kamienia, dopasowanymi kolorystycznie.
- Wątek nadproża należy prowadzić przy ścisłym zachowaniu krzywizny łuku i szerokości nadproża wynikających z pozostałości tych elementów w otworach okiennych. Wszelkie uskoki, połączenia w narożach, wnękowania wchodzące w nadproża muszą być czytelne i zachowane.
- Uzupełnienie muru ponad ceglany nadprożem wykonać sezonowanym lub rozbiórkowym kamieniem wapiennym. Należy zwrócić uwagę na dobre scalenie kolorystyczne kamienia wapiennego tak aby kolorystyką nie odbiegał zasadniczo od istniejącego lica. Należy unikać wykonywania szerokich spoin stosując odpowiedni dobór bloków kamiennych. Do wmurowania materiału kamiennego, można użyć tradycyjnej zaprawy cementowo-wapiennej na bazie białego cementu

niskoalkalicznego z dodatkiem napowietrzającej i hydrofobizującej domieszki do zapraw.

UWAGA: W razie konieczności (do oceny na miejscu z rusztowania w obecności projektanta) należy spinać naprawiane lub odtwarzane fragmenty muru kotwami ze stali nierdzewnej \varnothing 6mm w rozstawie dobranym na miejscu ale nie mniej niż 30 cm w poziomie mając na celu zespolenie części istniejącej muru z nowo wykonywanym. Długości kotw powinny być dobrane indywidualnie zgodnie z głębokością ubytku. Osadzenie kotw w otworach przy użyciu odpowiedniego kleju (zgodnie z wytycznymi producenta) lub cementu białego niskoalkalicznego, który stosuje się aby niepotrzebnie nie wprowadzać w strukturę muru szkodliwych soli rozpuszczalnych. Kotwy od strony warstwy licowej odgiąć w kształt litery U.

- Nowe spoiny wypełnić trasowo-wapienną zaprawą spoinową. Do wstępnego uzupełniania ubytków głębokich, można użyć tradycyjnej miękkiej zaprawy cementowo-wapiennej z dodatkiem napowietrzającej i hydrofobizującej domieszki do zapraw. Szerokie spoiny należy wypełniać drobnym materiałem kamiennym.
- Po zakończeniu spoinowania należy wykonać powierzchniową hydrofobizację całości bezbarwnym hydrofobizującym impregnatem na bazie silanów/siloksanów dedykowaną do wapienia.

3.5. Konserwacja istniejącej kamieniarki okiennej, wsporników, otworów strzelniczych, kamiennego portalu wejściowego.

Program prac:

- Elementy kamienne należy oczyścić mechanicznie za pomocą szczotek stalowych a także za pomocą preparatu do usuwania nawarstwień i pyłów (roztwór tensydów).
- Przed uzupełnieniem ubytków, kamień wzmocnić strukturalnie preparatem opartym na estrach etylowych kwasu krzemowego. Preparat nie zawierający rozpuszczalników organicznych i neutralny optycznie (nie przebarwia kamienia), przeznaczony do wapienia.
- Uzupełnienie ubytków tylko w razie konieczności po ocenie z rusztowania indywidualnie każdego z elementów.
Uzupełnienie w oryginalnej masie kamienia przy użyciu drobnoziarnistych (ok. 0,2 mm) zapraw renowacyjnych.
- Jeżeli zajdzie taka konieczność, scalenie kolorystyczne przy użyciu farb laserunkowych (półprzezroczysta farba silikonowo-wapienna).

3.6. Łęki ceglane zwieńczenia baszty.

Program prac:

- Podstemplowanie łęków, wykonanie drewnianych krążyn dopasowanych do wysklepienia łęków.
- Rozebranie metodą ręczną luźnych elementów ceglanych i kamiennych.
- Oczyszczenie miękkimi szczotkami stalowymi pozostałości sypkiej zaprawy.
- Uzupełnienie ceglanych łęków z dobraniem pierwotnego budulca z odzysku lub zlecenie wykonania nowych wg oryginalnego wzoru. Ubytki w istniejącej cegle można

uzupełniać zaprawami do reprofilacji ceramiki i kamienia, dopasowanymi kolorystycznie.

- Wątek nadproża należy prowadzić przy ścisłym zachowaniu krzywizny łuku i szerokości łęku. Wszelkie uskoki, połączenia w narożach, wnękowania muszą być uczytelnione i zachowane.
- Uzupełnienie muru wokół ceglanych łęków wykonać sezonowanym lub rozbiórkowym kamieniem wapiennym. Należy zwrócić uwagę na dobre scalenie kolorystyczne kamienia wapiennego tak aby kolorystyką nie odbiegał zasadniczo od istniejącego lica. Należy unikać wykonywania szerokich spoin stosując odpowiedni dobór bloków kamiennych. Do wmurowania materiału kamiennego, można użyć tradycyjnej zaprawy cementowo-wapiennej na bazie niskoalkalicznego białego cementu, z dodatkiem napowietrzającej i hydrofobizującej domieszki do zapraw.

UWAGA: W razie konieczności (do oceny na miejscu z rusztowania w obecności projektanta) należy spinać naprawiane lub odtwarzane fragmenty muru kotwami ze stali nierdzewnej Ø 6mm w rozstawie dobranym na miejscu ale nie mniej niż 30 cm w poziomie mając na celu zespolenie części istniejącej muru z nowo wykonywanym. Długości kotw powinny być dobrane indywidualnie zgodnie z głębokością ubytku. Osadzenie kotw w otworach przy użyciu odpowiedniego kleju (zgodnie z wytycznymi producenta) lub cementu białego niskoalkalicznego, który stosuje się aby niepotrzebnie nie wprowadzać w strukturę muru szkodliwych soli rozpuszczalnych. Kotwy od strony warstwy licowej odgiąć w kształt litery U.

- Nowe spoiny wypełnić trasowo-wapienno-cementową zaprawą spoinową. Do wstępnego uzupełniania ubytków głębokich, można użyć tradycyjnej miękkiej zaprawy cementowo-wapiennej z dodatkiem napowietrzającej i hydrofobizującej domieszki do zapraw. Szerokie spoiny należy wypełniać drobnym materiałem kamiennym.
- Po zakończeniu spoinowania należy wykonać powierzchniową hydrofobizację całości bezbarwnym hydrofobizującym impregnatem na bazie silanów/siloksanów dedykowaną do wapienia.

3.7. Konserwacja pozostałości oryginalnych tynków.

Program prac:

- Oczyszczenie pozostałości tynku poprzez omiecenie szczotkami z włosia i delikatny odmuch powietrzem. Powierzchnię przygotowanych do konserwacji fragmentów tynku należy wstępnie zaimpregnować wodnym środkiem ze spoiwem ilastym ograniczającym pęcznienie hydratacyjne. Po wyschnięciu impregnatu wykonać zabieg wzmacniający tynki za pomocą uelastycznionego preparatu do wzmacniania materiału.

Uwaga: Pozostałości oryginalnych tynków wapiennych należy w całości zachować. Nie poddawać czyszczeniu za pomocą szczotek stalowych.

3.8. Ślusarka drzewiowa.

- Demontaż drzwi.
- Czyszczenie ręczne i mechaniczne.

- Oczyszczenie oraz odtłuszczenie elementów metalowych.
- Malowanie dwukrotne w odstępach czasowych ok. 6h, farbą do metalu w kolorze czarnym.
- Ponowny montaż.

4. Wnioski i zalecenia konserwatorskie

- Stosowane do robót budowlanych materiały powinny posiadać atesty lub dopuszczenia do stosowania w budownictwie i odpowiadać obowiązującym normom.
- Prace należy prowadzić zgodnie z regułami sztuki budowlanej, pod nadzorem służb konserwatorskich, a technologię dostosować do aktualnego stanu obiektu – w razie potrzeby przeprowadzić dodatkowe próby i badania.
- Prace określone w opracowaniu remontu murów, jako pilne i zagrażające zdrowiu powinny być wykonane w możliwie najszybszym terminie.

W związku z zabytkowym charakterem zamku ogrodzienieckiego w Podzamczu, który objęty jest wpisem do rejestru zabytków, roboty remontowo-budowlane należy wykonywać ze szczególną starannością i wrażliwością estetyczną, zgodnie z przepisami techniczno-budowlanymi, obowiązującymi Polskimi Normami oraz zasadami wiedzy technicznej a także pod nadzorem osób posiadających odpowiednie przygotowanie zawodowe. Całość inwestycji znacząco wpłynie na poprawę stanu technicznego i walory estetyczne obiektu uznanego za dobro kultury.

5. Materiały źródłowe i spis wykorzystanej literatury

Dokumentacja

- „Zamek w Ogrodzieńcu inwentaryzacja. Stan z roku 1969 wykonana w oparciu o pomiar fotogrametryczny W.A.T. z naniesionymi wynikami badań architektonicznych.”, opracowana przez Instytut Podstaw Rozwoju Architektury Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej.
- „Projekt architektoniczny zagospodarowania turystycznego Zamku w Ogrodzieńcu” opracowany 1966 r. przez PKZ w Krakowie.
- „Projekt szkicowy zagospodarowania turystycznego Zamku w Ogrodzieńcu” opracowany 1962 r. przez PKZ w Krakowie.

Literatura

- Uniśław Józef Górski, „Zamek Ogrodzieniec w Podzamczu” 1995 r. (tam spis pozostałej literatury i źródeł)
- Leszek Kajzer, Stanisław Kołodziejski, Jan Salm, „Leksykon zamków w Polsce”, Warszawa 2003.
- Marcei Antoniewicz, „Zamki na Wyżynie Krakowsko – Częstochowskiej. Geneza – Funkcje – Konteksty”, Kielce 1998.

Fot. nr 1

Fot. nr 2

Fot. nr 3

Fot. nr 4

fb_architektura

BASZTA SKAZAŃCÓW. Inwentaryzacja fotograficzna.

Projekt kompleksowych prac konserwatorskich i budowlanych na Zamku Ogrodzienieckim w Podzamczu

Fot. nr 5

Fot. nr 6

fb_architektura

BASZTA SKAZAŃCÓW. Inwentaryzacja fotograficzna.

Pojekt kompleksowych prac konserwatorskich i budowlanych na Zamku Ogrodzienickim w Podzamczu

Fot. nr 7

fb_architektura

BASZTA SKAZAŃCÓW. Inwentaryzacja fotograficzna.

Pojekt kompleksowych prac konserwatorskich i budowlanych na Zamku Ogrodzienieckim w Podzamczu

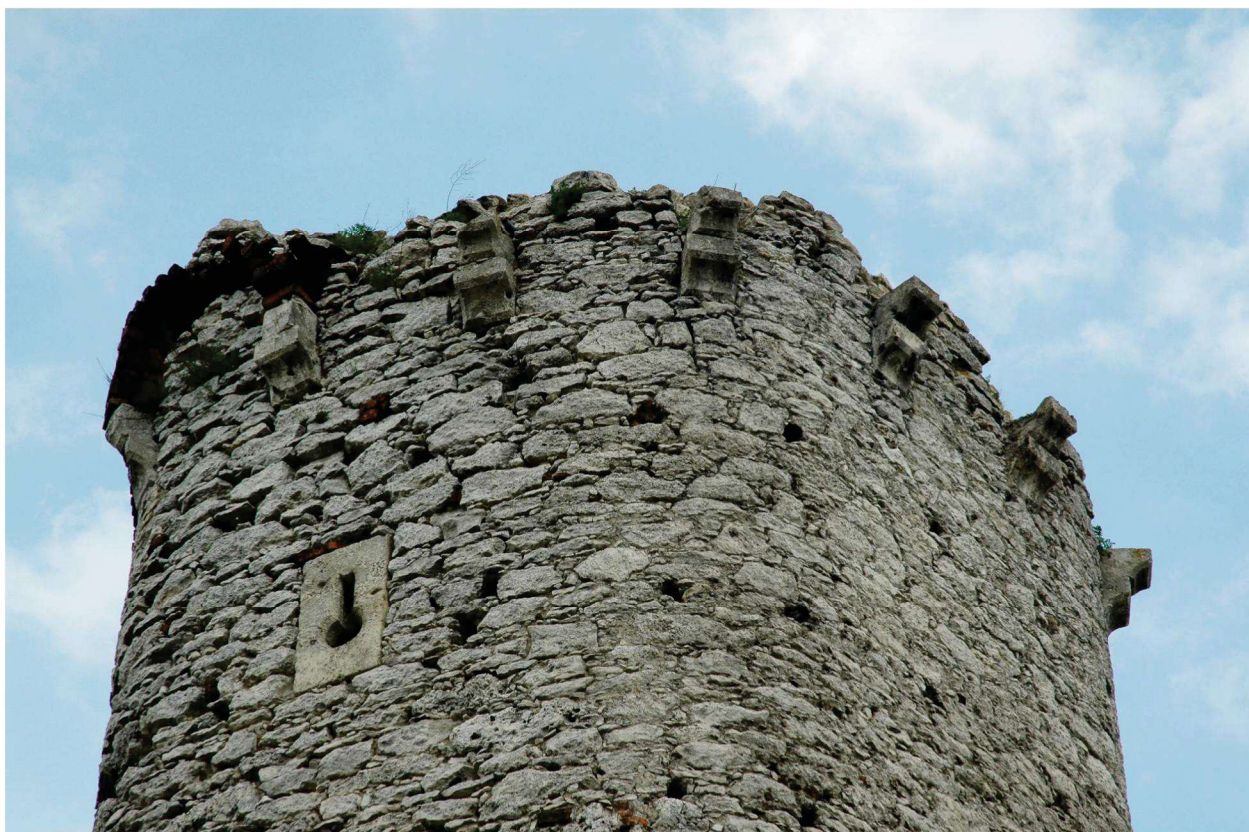
Fot. nr 8

Fot. nr 9

Fot. nr 10

Fot. nr 11

Fot. nr 12

Fot. nr 13

Fot. nr 14

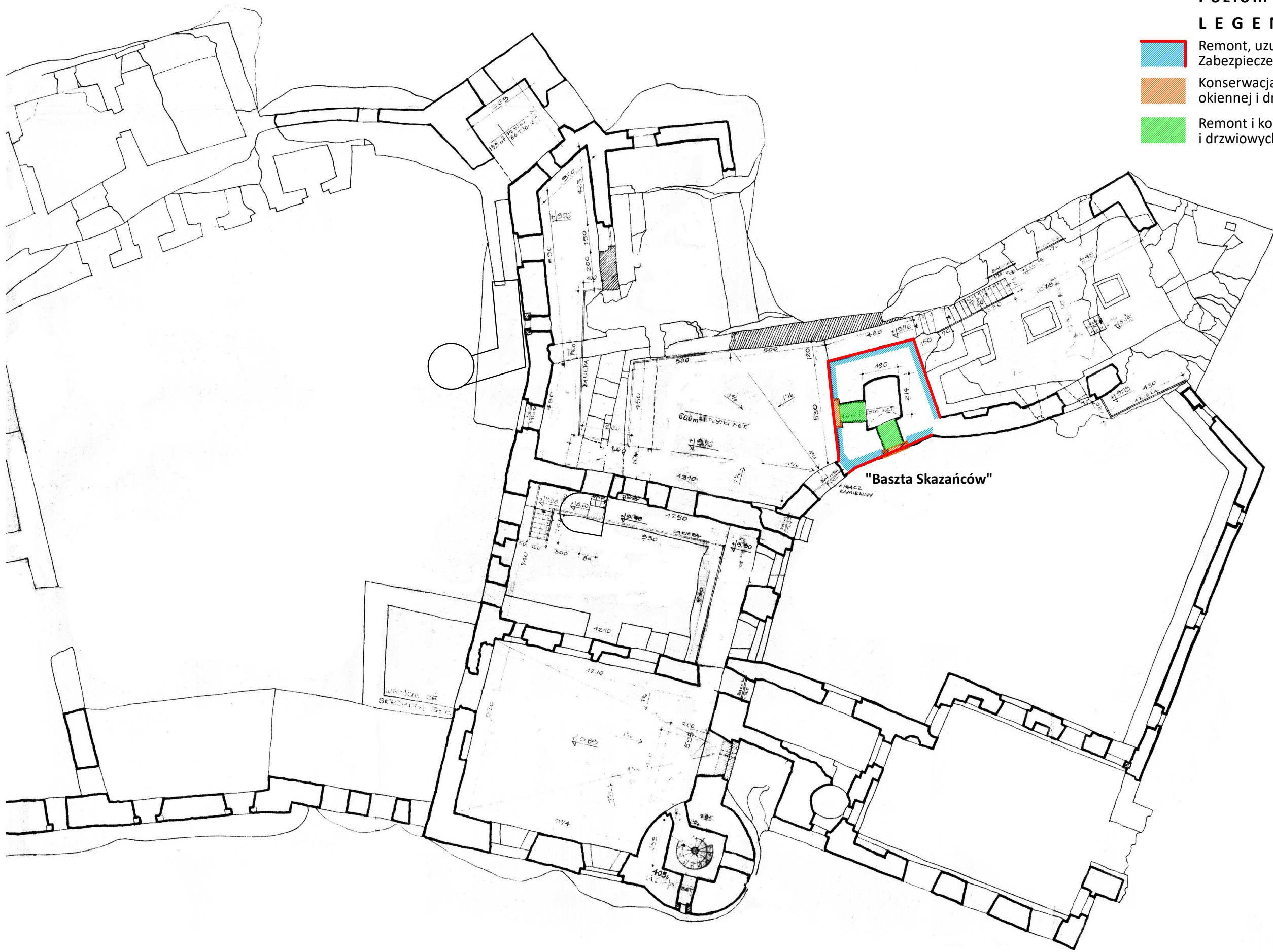
Fot. nr 15

Fot. nr 16

Fot. nr 17

Poziom 4

LEGENDA :

- Remont, uzupełnienie spoin lica murów.
Zabezpieczenie koron murów.
- Konserwacja elementów kamieniarki
okiennej i drzwiowej, otworów strzelniczych.
- Remont i konserwacja nadproży okiennych
i drzwiowych, kamiennych i ceglanych.

PRACOWNIA PROJEKTOWA
42-400 ZAWIERCIE, ul. SMUGA 20
tel.: 502 605 940, e-mail: fb_architektura@wp.pl

Tytuł opracowania
**PROJEKT BUDOWLANY WRAZ Z PROGRAMEM
POSTĘPOWANIA KONSERWATORSKIEGO,
REMONTU "BASZTY SKAZAŃCÓW", NA TERENIE
ZAMKU OGRÓDZIEŃIECKIEGO W PODZAMCZU**

Inwestor
**Gmina Ogródzieniec
Plac Wolności 25
42-440 Ogródzieniec**

Adres inwestycji
**Zamek Ogródzieniecki w Podzamczu
42-440 Podzamcze, dz. nr 1627/6, 1627/7, k.m. 8
jedn. ewid. 241606_5 Ogródzieniec
obr. 0006 Podzamcze**

Tytuł rysunku
**Rzut poziomu IV.
Schematyczny zakres prac
"Baszta Skazańców".**

Branża/stadium
**PB/PK
PAB**

Projektant
mgr inż. arch. Łukasz Prażuch
nr upr. bud. 1/SLOKK/2012

Sprawdzający
mgr inż. arch. Maciej Krasodomski
nr upr. bud. MPOIA/024/2009

Konstrukcja
inż. Tomasz Bober
nr upr. bud. SLK/3234/POOK/10

Opracowanie
mgr inż. arch. Robert Filipek

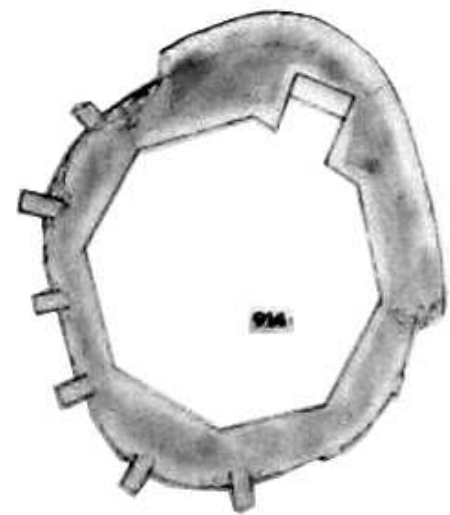
Podpis

Data
Lipiec 2024

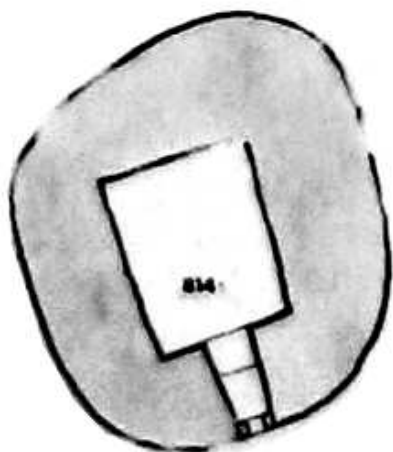
Skala
1:200

Numer rysunku
PAB 01

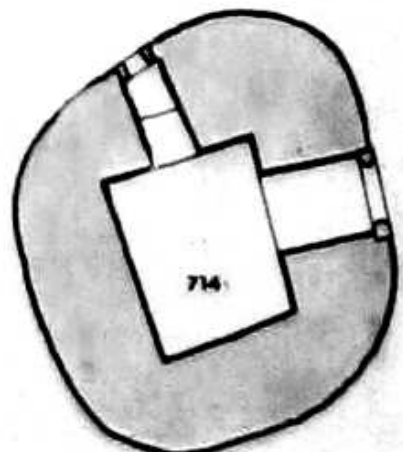
UWAGA:
1. Projekt jest chroniony Prawem Autorskim (Dz.U.94.24.83, z dnia 23.02.94)
Wszystkie informacje zawarte w projekcie (pokazane i opisane) stanowią własność
Pracowni Projektowej FB Architektura i nie wolno ich używać ponownie, kopiować i
reprodukować bez pisemnej zgody Pracowni Projektowej.
2. Wszystkie zmiany użytych do projektu materiałów, elementów instalacji i
wyposażenia należy uzgodnić z głównym projektantem. Brak uzgodnienia zdejmuje
odpowiedzialność z Pracowni Projektowej FB Architektura za skutki tego działania.
3. Roboty budowlane należy wykonać zgodnie ze sztuką budowlaną oraz
"Prawem budowlanym" (Dz.U.94.89.414 z dnia 25.08.94).
4. Wersja cyfrowa projektu została wykonana na legalnej wersji
ARCHICADA STAR(T) EDITION 2008 nr licencji: 10-6017506, 10-6017520

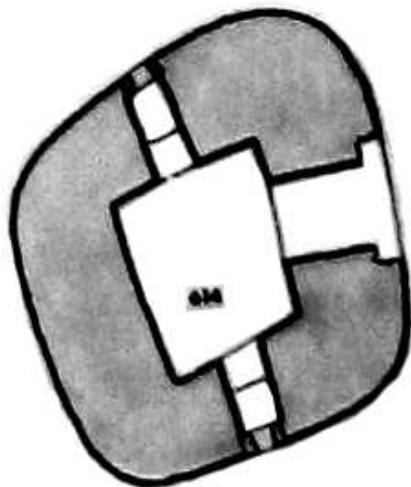
Poziom 9

Poziom 8

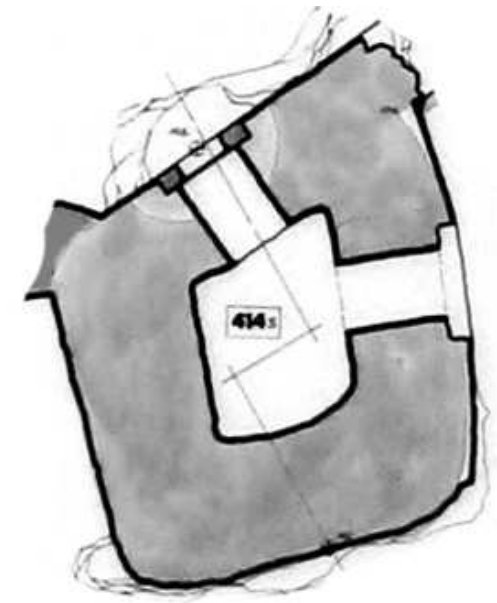
Poziom 7

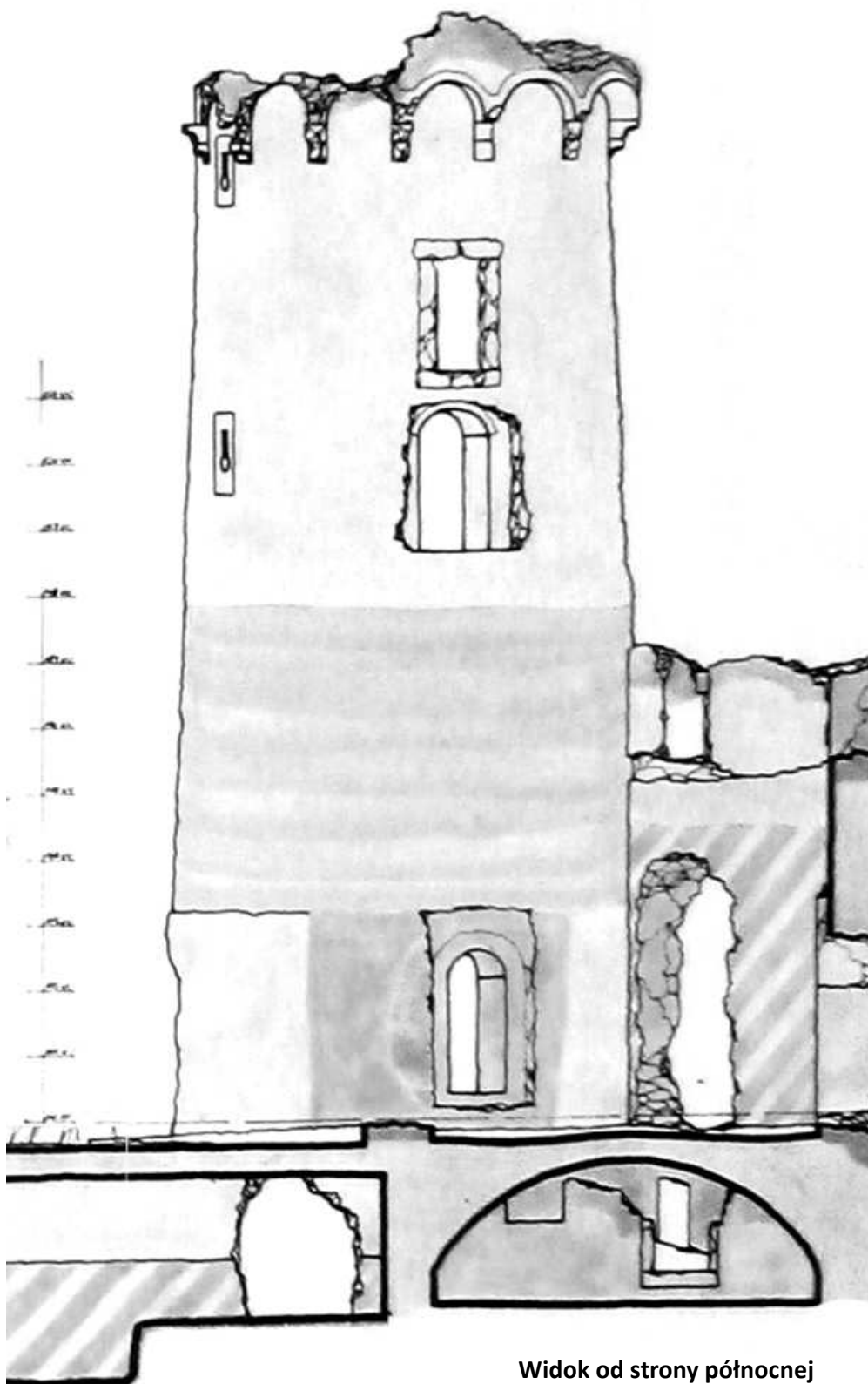
Poziom 6

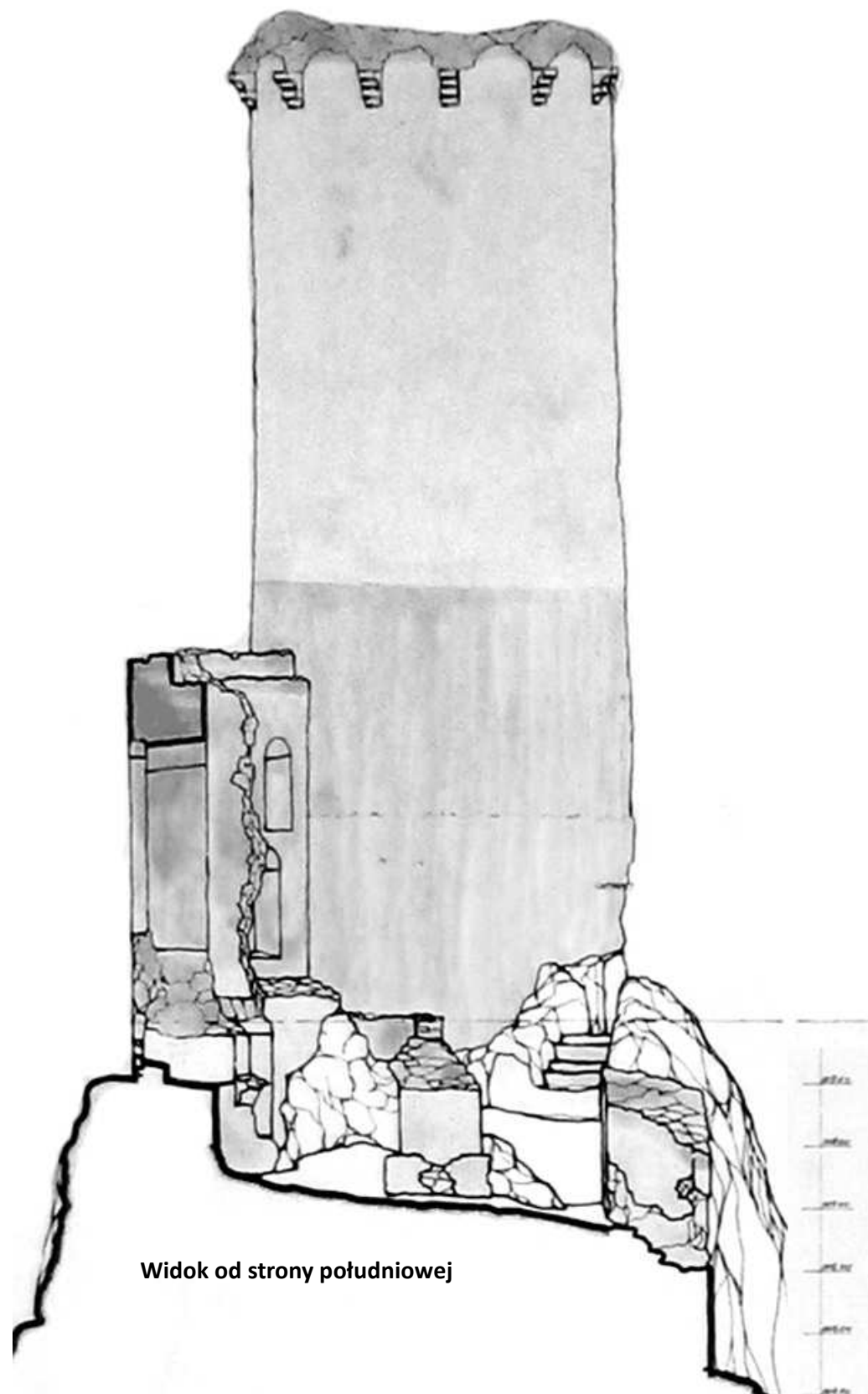
Poziom 5

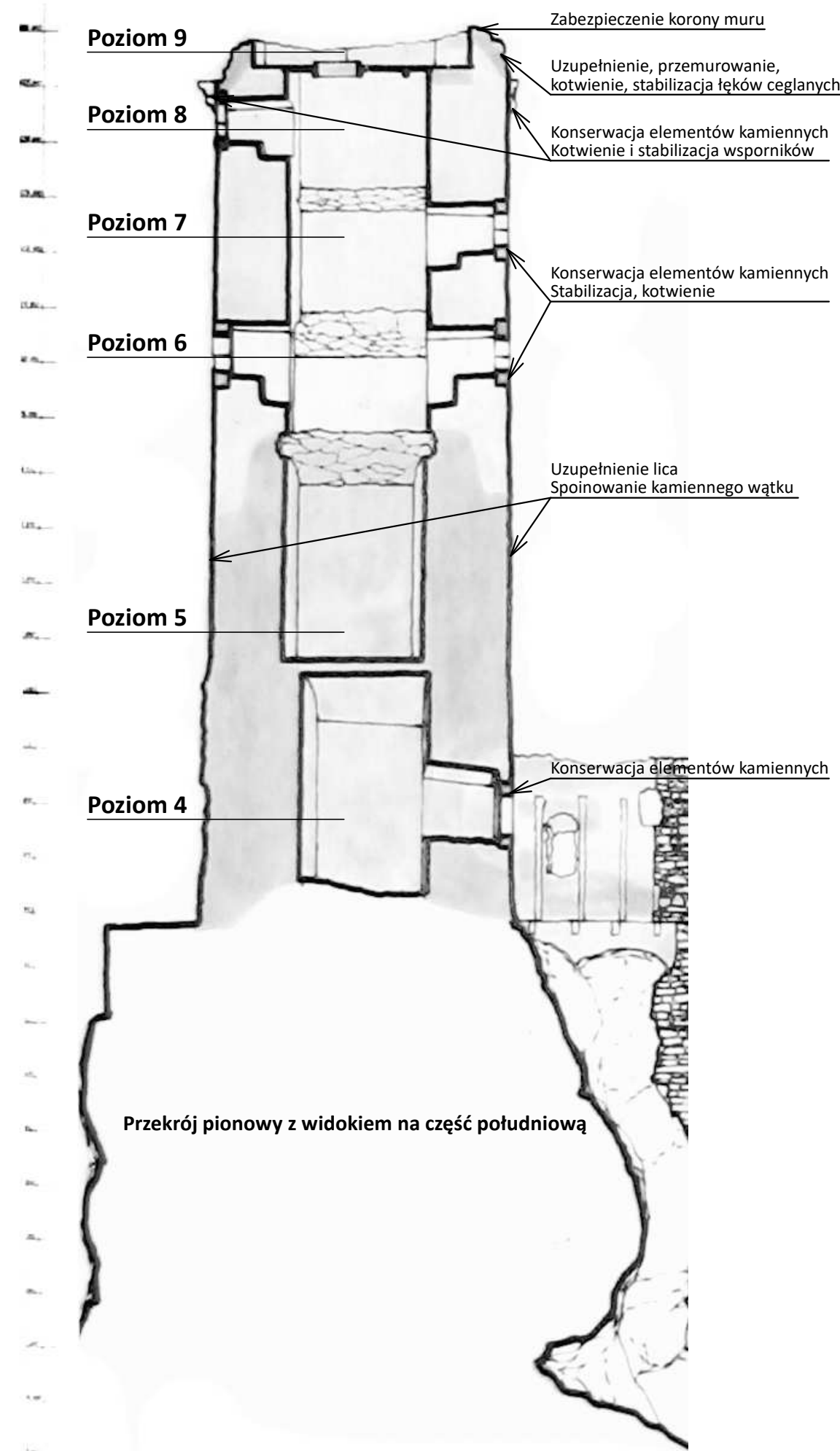
Poziom 4

Widok od strony północnej

Widok od strony południowej

fb_architektura

PRACOWNIA PROJEKTOWA
42-400 ZAWIERCIE, ul. SMUGA 20
tel.: 502 605 940, e-mail: fb_architektura@wp.pl

Tytuł opracowania
PROJEKT BUDOWLANY WRAZ Z PROGRAMEM POSTĘPOWANIA KONSERWATORSKIEGO, REMONTU "BASZTY SKAZAŃCÓW", NA TERENIE ZAMKU OGRODZIEŃSKIEGO W PODZAMCZU

Inwestor
**Gmina Ogrodzieniec
Plac Wolności 25
42-440 Ogrodzieniec**

Adres inwestycji
**Zamek Ogrodzieniec w Podzamczu
42-440 Podzamcze, dz. nr 1627/6, 1627/7, k.m. 8
jedn. ewid. 241606_5 Ogrodzieniec
obr. 0006 Podzamcze**

Tytuł rysunku
**Widoki i przekroje.
"Baszta Skazańców".**

Branża/stadium
**PB/PK
PAB**

Projektant
mgr inż. arch. Łukasz Prażuch
nr upr. bud. 1/SLOKK/2012

Sprawdzający
mgr inż. arch. Maciej Krasodomski
nr upr. bud. MPOIA/024/2009

Konstrukcja
inż. Tomasz Bober
nr upr. bud. SLK/3234/P0OK/10

Opracowanie
mgr inż. arch. Robert Filipek

Data
Lipiec 2024

Skala
1:100

Numer rysunku
PAB 02

UWAGA:
1. Projekt jest chroniony Prawem Autorskim (Dz.U.94.24.83, z dnia 23.02.94)
Wszystkie informacje zawarte w projekcie (pokazane i opisane) stanowią własność Pracowni Projektowej FB Architektura i nie wolno ich używać ponownie, kopiować i reprodukcować bez pisemnej zgody Pracowni Projektowej.
2. Wszystkie zmiany użytych do projektu materiałów, elementów instalacji i wyposażenia należy uzgodnić z głównym projektantem. Brak uzgodnienia zdejmuje odpowiedzialność z Pracowni Projektowej FB Architektura za skutki tego działania.
3. Roboty budowlane należy wykonać zgodnie ze sztuką budowlaną oraz "Prawem budowlanym" (Dz.U.94.89.414 z dnia 25.08.94).
4. Wersja cyfrowa projektu została wykonana na legalnej wersji ARCHICADA STAR(T) EDITION 2008 nr licencji: 10-6017506, 10-6017520